

John Maynard Keynes, 1883-1946

Τζων Μέυναρντ Κέυνς Σημαντικά Έργα και Παρεμβάσεις

1919 –μέλος της βρετανικής αντιπροσωπείας στη συνθήκη των Βερσαλλιών διαφώνησε και εξήγησε την διαφωνία του στο *The Economic Consequences of the Peace*.

Το **1925** άσκησε κριτική στον Τσώρτσιλ για την επαναφορά της Αγγλίας στον κανόνα Χρυσού (1925) και **1£=4,4\$**. ι μάλιστα στην προπολεμική ισοτιμία **1£=4,86\$** έναντι της αγοραίας ισοτιμίας Αυτό σήμαινε **μείωση των αγγλικών εξαγωγών** και **υποτίμησή της λίρας** εκτός και αν η ισοτιμία της υποστηριζόταν με υψηλότερα επιτόκια.

Ο Κέυνς αντιτάχθηκε σε αυτήν την πολιτική υποστηρίζοντας ότι η επιστροφή στον **κανόνα Χρυσού** σήμαινε υποστήριξη της κυβέρνησης στο **χρηματοπιστωτικό κεφάλαιο** σε βάρος του **βιομηχανικού** και σε βάρος των εργαζομένων, άρα η πολιτική αυτή ήταν καταδικαστέα.

Πράγματι, η διατήρηση της ισοτιμίας συνεπαγόταν μείωση της ανταγωνιστικότητας που αναπόφευκτα οδηγούσε σε μείωση των μισθών και αύξηση της ανεργίας που από ένα σημείο και μετά οδήγησαν σε γενική απεργία (το 1926) και παράλυση της οικονομίας, κάτι που ο Κέυνς ανέμενε και απευχόταν.

- 1930** –*Treatise on Money*
- 1936** –*The General Theory of Employment, Interest and Money*
- 1944** –επικεφαλής της βρετανικής αντιπροσωπείας στο Bretton Woods, εμπνευστής της δημιουργίας του **IMF** και της **World Bank**.

- Η οικονομική φιλοσοφία **πριν** τη «Γενική Θεωρία» (ΓΘ) ήταν υπέρ της μη κρατικής παρέμβασης. Η όποια ύφεση ήταν αδικαιολόγητη εφόσον οι δυνάμεις της αγοράς λειτουργούσαν απρόσκοπτα, επομένως κρίσεις μπορούσαν να προκύψουν μόνο από **εξωγενείς** και συνήθως απρόσμενους **κλονισμούς**.
- Ο Κέυνς όχι μόνο απέρριψε αυτήν τη θεωρία (σήμερα τη λέμε **νεοφιλελεύθερη**), αλλά επιπλέον υποστήριξε ότι η αγορά από μόνη της αποτυγχάνει να παράξει την απαιτούμενη ζήτηση για την πλήρη απασχόληση και μάλιστα διακωμωδούσε την εν λόγω θεωρία που επιδιώκει να θεραπεύσει την ανεργία ενώ δεν αναγνωρίζει την ύπαρξη ανεργίας.
- Αν δεν υπήρχε η οικονομική κρίση η **ΓΘ** δεν θα γραφόταν. Ταυτόχρονα, αν η **ΓΘ** δεν περιείχε απαντήσεις για τα αίτια της κρίσης, όπως επίσης και προτάσεις πολιτικής για το ξεπέρασμά της, τότε είναι βέβαιο ότι η **ΓΘ** δεν θα γνώριζε την αποδοχή που γνώρισε και ο συγγραφέας δεν θα αναγνωριζόταν ως ο σημαντικότερος οικονομολόγος του 20^{ου} αιώνα μέχρι των ημερών μας

Θεωρία Ενεργού Ζήτηση

Έστω ότι ξεκινάμε από μια κατάσταση ισορροπίας στην περίοδο 0 (με $I_d = 100$, και $MPC = 0,8$, άρα $MPS = 0,2$). Και έστω ότι στην περίοδο 1 η I_d αυξάνεται κατά 100 νομισματικές μονάδες, με συνέπεια οι μη σχεδιασμένες αποταμιεύσεις να αυξηθούν κατά 100 ν.μ. επίσης. Στην περίοδο 2 η σχεδιασμένη κατανάλωση αυξάνεται κατά $0,8 * 100 = 80$ ν.μ. και η σχεδιασμένη αποταμίευση κατά $0,2 * 100 = 20$ ν.μ.. Στην περίοδο 3 η σχεδιασμένη κατανάλωση αυξάνεται κατά $0,8 * 80 = 64$ ν.μ. και η σχεδιασμένη αποταμίευση κατά $0,2 * 160 = 32$ ν.μ. και ούτω καθεξής.

Γύρος	I_d	Y	C	Su	Sd	
1	100	100		100	0	
2	100	80	80	80	20	
3	100	64	64	64	36	
4	100	51,2	51,2	51,2	12,8	
5	100	40.96	40.96	40.96	10,24	
	
n	100	500	400	0	100	

Θεωρία Ενεργού Ζήτησης (Συνέχεια 1)

Για δαπάνες ισχύει: $Y=C+I$

Για εισόδημα ισχύει: $Y=C+S$

$C=cY$ και $I=I_0$

$$Y=(1/1-c) I_0 = 1/(1-0.8)*100=500$$

Όπου c η οριακή ροπή για κατανάλωση που θεωρείται παραμετρικό (σταθερό μακροχρόνια) μέγεθος.

- (1) Οι τιμές (σχετικές ή απόλυτες) δεν παίζουν κανένα ρόλο στη θεωρία ενεργού ζήτησης
- (2) Η αιτιώδης σχέση είναι $I \Rightarrow S$

Η ιδέα είναι ενάντια στην κοινή λογική. Η S είναι προϊόν που παράγεται αλλά δεν καταναλώνεται είναι ροή και **όχι** απόθεμα.

Ερώτηση: γιατί παράγεται αυτό το προϊόν;

Απάντηση: Το κοινό είναι αυτό που το παραγγέλνει μέσω των δαπανών του.

Ένα μέρος απορροφάται μέσω της κατανάλωσης, $C=f(Y)$.

Αποταμιεύσεις: είναι αγαθά που παράγονται αλλά δεν καταναλώνονται λόγω δαπανών για επενδύσεις.

Συμπέρασμα: Οι συνολικές δαπάνες προσδιορίζουν το επίπεδο παραγόμενου προϊόντος. Η Ζήτηση προσδιορίζει τη γενική οικονομική δραστηριότητα.

Θεωρία Ενεργού Ζήτησης (Συνέχεια 2)

Παραδόξως πώς; το ίδιο ισχύει και στα νεοκλασικά οικονομικά. Η Ζήτηση (μέσω μεταβολών των σχετικών τιμών) προσαρμόζεται στο επίπεδο των δεδομένων πόρων (endowment). Η ζήτηση προσδιορίζει την προσφορά και η ζήτηση είναι συνάρτηση των σχετικών τιμών.

Ο Κέυνς διατείνεται ότι η ΕΠΕΝΔΥΣΗ είναι η ανεξάρτητη μεταβλητή, η ανεξαρτησία της επένδυσης οφείλεται στον χαρακτήρα των σύγχρονων οικονομιών που επιτρέπουν τη διάκριση μεταξύ

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ (Χρηματικό μέγεθος)

ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΗΣ (Παραγόμενο προϊόν)

Επισημαίνει ο Κέυνς: “[Προκειμένου να υπάρχει μεγέθυνση του προϊόντος] η αποταμίευση στην περίοδο $t-1$ δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη από ότι στην περίοδο t . Η αυξημένη [σχεδιασμένη] επένδυση θα συνοδεύεται [συν τω χρόνω] πάντα από αυξημένη [σχεδιασμένη] αποταμίευση. Η **πιστωτική επέκταση** δεν είναι μια **εναλλακτική λύση** έναντι της αυξημένης αποταμίευσης, αλλά μια **απαραίτητη προετοιμασία** για αυτήν. Είναι ο γονέας, όχι ο δίδυμος αδελφός, της αυξημένης αποταμίευσης” (Keynes 1939)

Οριακή Αποδοτικότητα Κεφαλαίου

- Ο Κέυνς ανήκει στη χωρία των οικονομολόγων που συνδέουν την οικονομική κρίση με την πτωτική τάση στην κερδοφορία.
- Η **Οριακή Αποδοτικότητα του Κεφαλαίου (ΟΑΚ)** στον Κέυνς είναι ο ορισμός του αναμενόμενου Ποσοστού Κέρδους που το ονομάζει ΟΑΚ, και το θεωρεί ίσο με εκείνο το προεξοφλητικό επιτόκιο που εξισώνει την παρούσα αξία των ετήσιων προσόδων που αναμένονται από ένα επενδυτικό αγαθό με την τιμή προσφοράς του, P_s , δηλαδή την τιμή που ισούται με το **κόστος αντικατάστασης του επενδυτικού αγαθού**.

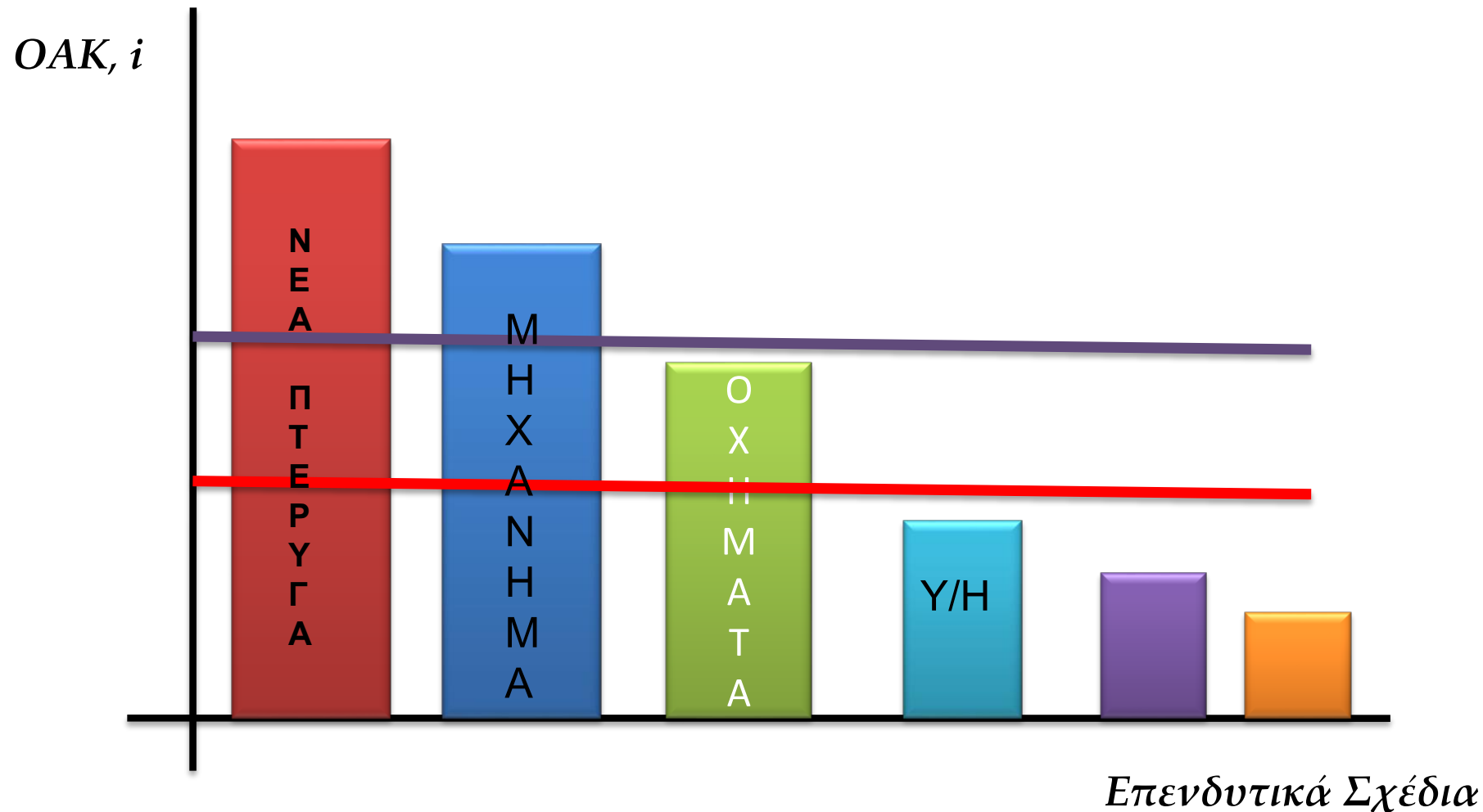
$$P_s = \frac{Q_1}{1+r} + \frac{Q_2}{(1+r)^2} + \dots + \frac{Q_n}{(1+r)^n} = \sum_{i=1}^n \frac{Q_i}{(1+r)^i}$$

Όπου P_s η τιμή προσφοράς κεφαλαίου (δηλ. της νέας επένδυσης) και Q τα προσδοκόμενα κέρδη, r είναι η ΟΑΚ.

- Αν υποθέσουμε ότι όλα τα Q_i είναι ίσα μεταξύ τους ($Q_i=Q$), τότε για $n \rightarrow \infty \Rightarrow P_s = Q/r$ και $r = Q/P_s$,

Η μακροχρόνια πορεία της ΟΑΚ είναι πτωτική. Δύο επιχειρήματα, βραχυχρόνιο (προσφορά) και μακροχρόνιο (ζήτηση).

Οριακή Αποδοτικότητα Κεφαλαίου ΟΑΚ και Επιτόκιο

Η διαφορά **ΟΑΚ** και επιτοκίου καθορίζουν το ύψος και το είδος της επένδυσης, όπως δείχνεται στο ανωτέρω σχήμα. Η Μωβ γραμμή (επιτόκιο) επιλέγει τα δύο πρώτα επενδυτικά σχέδια. Το χαμηλότερο επιτόκιο καθιστά κερδοφόρο ακόμη ένα τρίτο επενδυτικό σχέδιο. Ενώ το τρίτο τέταρτο ή πέμπτο επενδυτικό σχέδιο θα περιμένουν ένα ακόμη χαμηλότερο επιτόκιο.

Ο Κέυνς και οι Μακροχρόνιες Μεταπτώσεις της Οικονομικής Δραστηριότητας

- Ο Κέυνς στο *Treatise on Money* (1930) διαπιστώνει συμφωνία με μία σχολή οικονομικής σκέψης που σε αυτήν συμπεριλαμβάνονται οι **Tugan-Baranovski, Hull, Spiethoff και Schumpeter**. Από αυτούς ξεχωρίζει για την πρωτοτυπία του τον Tugan-Baranovski, ωστόσο διαφωνεί με την ιδέα του ότι οι αποταμιεύσεις είναι ένα είδος αποθέματος που σωρεύεται στην διάρκεια της κρίσης και ξοδεύεται στην άνθηση, μόνο που εμποδίζεται από την ανισοκατανομή του εισοδήματος. Ο Κέυνς σημειώνει ότι είναι πιο σύμφωνος με την ιδέα των καινοτόμων επενδύσεων του Schumpeter σε συνδυασμό με την αποτυχία του τραπεζικού συστήματος να πετύχει την επιθυμητή εξισορρόπηση του συστήματος (Keynes, 1930, vol. 2, pp. 100-101)
- Για τον Κέυνς οι μεταπτώσεις της οικονομικής δραστηριότητας οφείλονται στις διακυμάνσεις της **OAK**. (ΓΘ. σ. 313). Ειδικότερα από τη διαφορά OAK και Επιτοκίου. Η Πτώση της OAK μπορεί να συνοδεύεται με ακόμη μεγαλύτερη πτώση στο επιτόκιο, οπότε η κερδοφορία εξακολουθεί να ενθαρρύνει τις επενδύσεις. Ο χειρότερος συνδυασμός είναι η πτώση της OAK και η άνοδος του επιτοκίου. Σε κάθε περίπτωση ο ρόλος του επιτοκίου είναι μακράν υποδεέστερος της **OAK** και απλώς επιταχύνει ή επιβραδύνει μια κατάσταση που καθορίζεται από την **OAK**.
- Ενδιαφέρον παρουσιάζει ο ρόλος του πολλαπλασιαστή, η τιμή του οποίου αυξάνεται στην ύφεση και μειώνεται στην άνθηση. Γι' αυτό και η ύφεση είναι απότομη ενώ η άνθηση δεν διαπιστώνεται με την ίδια ευκολία.

Η Πτωτική Πορεία της ΟΑΚ

- Ο Κέυνς θεωρεί ότι καθώς αυξάνεται η επένδυση σε έναν τύπο κεφαλαιουχικού αγαθού η οριακή αποδοτικότητα του εν λόγω αγαθού ακολουθεί πτωτική πορεία, **βραχυχρόνια** επειδή ασκείται **πίεση στην τιμή των εισροών** που απαιτούνται για την παραγωγή αυτού του αγαθού και **μακροχρόνια** επειδή η αύξηση της προσφοράς του θα μειώσει την τιμή και την κερδοφορία του.

Οι δύο αυτοί λόγοι δεν είναι αμοιβαίως αποκλειόμενοι, αλλά καθένας ξεχωριστά και συνδυασμένα οδηγούν στην πτωτική πορεία την ΟΑΚ.

- Για το **σύνολο της οικονομίας**, προσθέτουμε τις (πτωτικές) οριακές αποδοτικότητες των επιμέρους επενδυτικών αγαθών και συνάγουμε τη (συνολική και πτωτική) οριακή αποδοτικότητα του κεφαλαίου.

- Η πτώση της ΟΑΚ όμως δεν συνεπάγεται αναγκαστικά και μείωση των επενδύσεων, καθώς οι επενδύσεις θα εξαρτώνται από τη **διαφορά μεταξύ του αναμενόμενου ποσοστού κέρδους r** (όπως αυτό εκφράζεται από την ΟΑΚ) **και του επιτοκίου**.

Σε αυτό το πλαίσιο ο Κέυνς ευαγγελίζεται την 'ευθανασία' όσων ζουν από τόκους που είναι γνωστοί και ως ραντιέριδες ή εισοδηματίες δηλαδή όσοι καρπώνονται ('ενοίκια' που αποδίδονται στους κατόχους χρηματικών κεφαλαίων από όσους τα χρειάζονται για επενδυτικούς σκοπούς) χωρίς να συνεισφέρουν παραγωγικά οι ίδιοι ('**euthanasia of the rentiers**').

Αυτή η **ευθανασία** επέρχεται όχι μέσω κάποιας ρήξης αλλά εξελικτικά, στην πορεία του καπιταλισμού, καθώς το 'ποσοστό κέρδους' ($r = \text{ΟΑΚ}$) αναμένεται μακροχρόνια να πέσει σε ένα πολύ χαμηλό επίπεδο (όπου θα ισούται με τα κόστη παραγωγής συν ένα πολύ μικρό περιθώριο κέρδους πάνω από αυτά). Αναγκαστικά λοιπόν προκειμένου να διατηρηθεί η διαφορά $r - i$, η πτώση του ποσοστού κέρδους θα πρέπει να συνοδεύεται και από πτώση του επιτοκίου, i , σε πολύ χαμηλό επίπεδο.

Πτωτική Πορεία της ΟΑΚ (Συνέχεια 2)

Στο **μακροχρόνιο επιχείρημα** για την πτώση της ΟΑΚ είναι προβληματικό.

Από τη **σκοπιά της μεμονωμένης επιχείρησης**, μια αύξηση της επένδυσης οδηγεί, μέσω των επιδράσεων του πολλαπλασιαστή, σε μια αύξηση της ζήτησης στην ευρύτερη οικονομία. Η αύξηση της ζήτησης στην ευρύτερη οικονομία δεν συνεπάγεται την ισόποση αύξηση της ζήτησης του προϊόντος της επιχείρησης μιας και δεν υπάρχει λόγος η αυξημένη ζήτηση να κατευθυνθεί (αποκλειστικά) στο προϊόν της επιχείρησης, οπότε από την άποψη της μεμονωμένης επιχείρησης μπορεί να ισχύει το επιχείρημα του Keynes στην περίπτωση που η προσφορά του προϊόντος της επιχείρησης αυξάνεται περισσότερο από την ζήτησή του.

Δεν μπορεί όμως να ισχύει για το **σύνολο των επιχειρήσεων**, καθώς η αύξηση της επένδυσης οδηγεί στην αύξηση της ζήτησης στη συνολική οικονομία και δεν υπάρχει λόγος να υποθέσουμε κάποια πτωτική τάση της κερδοφορίας της επένδυσης. Σε αυτήν την περίπτωση ο Keynes διαπράττει το **‘σφάλμα της σύνθεσης’** (fallacy of composition) εναντίον του οποίου είχε προειδοποιήσει.

Πτωτική Πορεία της ΟΑΚ (Συνέχεια 3)

Το **βραχυχρόνιο επιχείρημα** για την πτωτική τάση της ΟΑΚ είναι επίσης προβληματικό. Στη βραχυχρόνια περίοδο άλλες επιχειρήσεις θα ΥΠΟ-χρησιμοποιούν την παραγωγική τους δυναμικότητα (θα έχουν π.χ. **πλεονάζοντα αποθέματα πρώτων υλών ή μηχανήματα που δεν χρησιμοποιούν**) ενώ άλλες (λιγότερες) μπορεί να έχουν ελλείψεις σε πρώτες ύλες κ.λπ. Οπότε δεν είναι ιδιαίτερα πιθανό μια αύξηση του προϊόντος να οδηγήσει και σε αύξηση του κόστους λόγω ανόδου των τιμών των εισροών. Το ίδιο ισχύει σε **περιόδους ύφεσης**, όπου έχουμε γενικευμένη ΥΠΟ-χρησιμοποίηση της παραγωγικής δυναμικότητας. Το επιχείρημα του Keynes δύναται να ισχύει αν και μόνο αν η οικονομία βρίσκεται κοντά στο επίπεδο της πλήρους απασχόλησης.

- Η επιχειρηματολογία του Keynes στη Γενική Θεωρία (ΓΘ) είναι φτωχή για να στηρίξει, σε επίπεδο θεωρίας, την πτωτική τάση της ΟΑΚ. **Για αυτό προσπαθεί να στηρίξει την θέση του εμπειρικά**, προσεγγίζοντας το 'ποσοστό κέρδους' (την ΟΑΚ) μέσω των κινήσεων του επιτοκίου (όπως ο Άνταμ Σμιθ). Το μέσο επιτόκιο για την περίοδο 1900-1936 ήταν 2% με 2.5% ενώ τον 19^ο αιώνα το μέσο επιτόκιο ήταν γύρω στο 4% ενώ στην εποχή του Ρικάρντο (1821) εκτιμάται στο 5%.

- Ένα στοιχείο 'νεοκλασικισμού' που εισχωρεί στην ανάλυση του Κέυνς για την ΟΑΚ είναι ότι **συνδέει συναρτησιακά μια τιμή (την ΟΑΚ) με μια ποσότητα** (την κεφαλαιακή επένδυση). Η νεοκλασική σχέση μεταξύ τιμών και ποσοτήτων απουσίαζε παντελώς από τη θεωρία ενεργού ζήτησης, όπου δεν υπάρχει καμία απολύτως αναφορά σε τιμές σχετικές ή απόλυτες

Ορισμένα Συμπεράσματα

- Στον Κέυνς η προσδοκόμενη (αναμενόμενη) κερδοφορία είναι το θεμέλιο της ανάλυσής του
- Οι επενδύσεις καθορίζονται από την προσδοκόμενη κερδοφορία
- Για τον Κέυνς η πτώση στην ΟΑΚ θα πρέπει να οδηγεί σε μεταρρυθμίσεις που θα απαλλάξουν το σύστημα από τα κακώς κείμενα. Και στις μεταρρυθμίσεις αυτές θα πρέπει να ενδυναμώνεται το βιομηχανικό κεφάλαιο και να αποδυναμώνεται το χρηματοπιστωτικό κεφάλαιο (ευθανασία των ραντιέρηδων).
- Σήμερα διαπιστώνουμε να συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο. Και να επαναλαμβάνουμε την εμπειρία του 1929 σε διευρυμένη κλίμακα.
-